

УДК 343.8

DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2022.18.267077>

С. Ф. Денисов,

докт. юрид. наук, проф.,
професор кафедри кримінального
права та кримінології факультету
№ 6, Харківський національний
університет внутрішніх справ,
Україна, м. Харків;

Д. Є. Заїка,

аспірант кафедри кримінального
права та кримінології факультету
№ 6, Харківський національний
університет внутрішніх справ,
Україна, м. Харків

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОБАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей правового регулювання пробації в Україні. Автори поставили за мету на основі аналізу основних вітчизняних та міжнародних нормативно-правові актів, що регулюють проблематику, згрупувати та окреслити пропозиції провідних вчених та практиків України, виявити колізії, прогалини та інші недоліки чинного законодавства України, що регулює функціонування інституту пробації, провести порівняльно-правовий аналіз, та надати науково обґрунтовані висновки.

Ключові слова: пробація; правове регулювання; сучасний стан пробації; пробація в Україні, дослідження правового регулювання.

Постановка проблеми й актуальність теми. В основі дослідження правового регулювання такого багатоаспектного інституту, як пробація, лежить значна кількість нормативно-правових актів локального та загальносвітового значення. Таке розмаїття породжує численні юридичні колізії та прогалини, виявлення та усунення яких потребує систематизації і глибинного аналізу. Оскільки після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України кримінальне та кримінально-виконавче законодавство зазнали значних змін, а діяльність служби пробації отримала нові виклики, попередні напрацювання щодо концепцій їх реформування

потребують уточнення та систематизації, що і зумовлює актуальність вибору теми.

За останні роки дослідженню окремих аспектів проблематики присвятили свої праці К. А. Автухов, Є. Ю. Бараш, В. С. Батиргарєєва, Ю. В. Баулін, О. В. Беца, О. В. Гальцова, В. В. Голіна, Т. А. Денисова, В. М. Дрьомін, О. Г. Колб, В. О. Навроцький, М. С. Пузирьов, А. Х. Степанюк, В. М. Трубников, М. І. Хавронюк, В. О. Човган, Д. В. Ягунов, І. С. Яковець та ін.

Мета і завдання. Метою цієї публікації є виявлення колізії, прогалин та інших недоліків чинного законодавства України, що регулює функціонування інституту пробації. Для реалізації вказаної мети було поставлено такі завдання: проаналізувати чинні вітчизняні та міжнародні нормативно-правові акти, що регулюють проблематику, згрупувати та окреслити пропозиції провідних вчених та практиків України, виявити недоліки, провести порівняльно-правовий аналіз, та надати науково обґрунтовані висновки.

Виклад основного матеріалу. Останні 20 років із моменту створення у 1998 р. Державного департаменту України з питань виконання покарань і дотепер проблема здійснення реформ у сфері виконання покарань є нагальною і такою, що постійно перебуває у полі зору Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України і Президента України. Підтвердженням цьому є насамперед чинний КВК України, а також низка програм і концепцій реформування кримінально-виконавчої системи як сукупності ідей, орієнтирів та установок розвитку органів й установ виконання покарань, що відображають політику у сфері виконання покарань. Проте, кожна наступна концепція свідчить про невиконання попередніх, а реалізація деяких реформ має відверто декларативний характер¹. Чи не кожен український криміналіст, кримінолог чи пенітенціарист, беручись до дослідження пробації, неодмінно

¹ Степанюк А. Х. До питання про реформи у сфері виконання покарань. *Право України*, 2019. № 7. С. 58.

відзначає багатозначність її поняття та складність його дослідження². Крім того, у контексті кримінально-правових норм забезпечення відповідності між соціальною реальністю та її юридичною оцінкою є основним і найбільш складним завданням, що потребує системного аналізу³. Тож для того, аби підготувати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України, автори поставили за мету на першому етапі здійснити детальний аналіз правової бази проблематики.

Дослідження особливостей правового регулювання слушно розпочати з короткої класифікації нормативно-правових актів, що регулюють основні аспекти функціонування служби пробації. За критерієм юридичної сили найвище місце займає Конституція України⁴, потім профільні міжнародні нормативно-правові акти, основними серед яких є Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 45/110 про Стандартні мінімальні правила ООН щодо заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990 р.)⁵, Європейська Конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками (ETS № 51, 1964 р.), Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила)⁶, Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів Ради Європи Правила Ради Європи про пробацію (далі – Правила про пробацію)⁷. Важливу роль в регулюванні

² Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень: монографія. Харків: Право, 2020. С. 195.

³ Киричко В. М. Про системні законодавчі віруси і соціальні засади створення нової системи Кримінального кодексу України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 2(16). С. 5.

⁴ Конституція України: конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (дата звернення: 02.08.2022).

⁵ Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй у відношенні заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила): міжнародний документ від 14.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_907 (дата звернення: 03.08.2022).

⁶ Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила): міжнародний документ від 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211 (дата звернення: 03.08.2022).

⁷ Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію: міжнародний документ від 20.01.2010. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 03.08.2022).

пробації відіграють Кримінальний кодекс України⁸, Кримінально-виконавчий кодекс України⁹, Закон України «Про пробацію» тощо¹⁰. При цьому, значна кількість нормативно-правових актів у питаннях, що стосуються безпосереднього об'єкту дослідження належать до підзаконних. Важливу роль серед них відіграють: постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 24¹¹, наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 р. № 926/5¹², наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5 тощо, акти локального характеру¹³.

Відповідно до ч. 2 ст. 63 Конституції України засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду, а відповідно до ст. 28 Конституції України ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим досліддам¹⁴.

Більшість з цих положень дублюються та доповнюються на рівні міжнародно-правових актів. Починаючи з 1981 року ООН та Рада Європи ухвалили низку документів, спрямованих на розширення заходів, альтернативних тюремному ув'язненню, усього більше 20 резолюцій. Це вказує на посилення на міжнародному рівні превентивної та реінтеграційної

⁸ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 30.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.08.2022).

⁹ Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 06.08.2022).

¹⁰ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.06.2022).

¹¹ Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 24. Дата оновлення: 18.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-п> (дата звернення: 09.08.2022).

¹² Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 № 926/5. Дата оновлення: 12.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18> (дата звернення: 09.08.2022).

¹³ Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5. Дата оновлення: 15.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19> (дата звернення: 09.08.2022).

¹⁴ Конституція України: конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.08.2022).

ролі покарань, не пов'язаних із позбавленням волі¹⁵. Важливо розуміти, що ефективність вітчизняної служби пробації значною мірою залежить від подальших кроків її розвитку, від їхньої відповідності європейським принципам пробації, від підтримки цих кроків на політичному рівні, сприяння суспільному розумінню та сприйняттю позитивної ролі пробації¹⁶.

На загальносвітовому рівні міжнародним документом, дотичним до визначення правових засад наглядової пробації, є Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (далі – Токійські правила). І хоча сам документ не містить норм, які би прямо регулювали функціонування інституту пробації, сфера поширення документа є досить значною і з огляду на українські правові реалії може повною мірою застосовуватися дотично до національної системи наглядової пробації. Про це, зокрема, свідчить зміст правила 8.2, де закріплено перелік заходів, не пов'язаних із позбавленням волі, або ж зміст правила 14.4 за яким покарання у вигляді тюремного ув'язнення може покладатися тільки за відсутності альтернатив¹⁷¹⁸. Токійські правила рекомендують реагувати на правопорушення силами громадських санкцій установами виконання покарань та з використанням механізмів спрощеного судового процесу¹⁹. На рівні з Токійськими правилами норми загального характеру містять і Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх («Пекінські правила»). Так, серед іншого,

¹⁵ Перепічка Н. Г. Інститут пробації в Україні: відповідність нормам міжнародного законодавства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4(113). С. 135–136; Aebi M. F., Cocco E., Hashimoto Y. Z. Probation and Prisons in Europe, 2021: Key Findings of the SPACE reports. Series UNILCRIM 2022/4. Council of Europe and University of Lausanne. 2022, P. 9. URL: https://wp.unil.ch/space/files/2022/06/Key-Findings_Prisoners-and-Prisoners-in-Europe-2021_220615.pdf (дата звернення: 21.08.2022).

¹⁶ Гусак А. П. Служба пробації як форма соціально-педагогічної роботи с правонарушителями. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 65.

¹⁷ Самофалов О. Л., Железняк О. С. Міжнародно-правове регулювання наглядової пробації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2. С. 52.

¹⁸ Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй у відношенні заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські правила): міжнародний документ від 14.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_907 (дата звернення: 03.08.2022).

¹⁹ Основи професійної діяльності персоналу органу пробації: навчальний посібник / за ред. Д. Сетхема, М. Октігана. Київ, 2017. С. 12.

п. 16.1 регулює питання досудової пробації, а у п. 18.1 одним з альтернативних заходів позбавленню волі вказано пробацію²⁰.

Громадські санкції, передбачені Токійськими правилами закріплені Рекомендацією № R (92) 16 Комітету міністрів державам-членам «Про Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів» від 19 жовтня 1992 р. Відмінною рисою цього міжнародного документа є наочне вираження орієнтирів ресоціалізації правопорушників шляхом коригувального впливу на них у межах громади. Порівняно з іншими міжнародними документами Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів окремим блоком передбачають засади інформаційного забезпечення їх реалізації, що можна застосовувати і в національній системі наглядової пробації²¹. Основна ідея громадських санкцій полягає у тому, аби ізолювати правопорушника, спростивши реінтеграцію до загальноприйнятого життя у соціумі²².

Загальносвітові стандарти, ухвалені ООН регулюють принципи та засади функціонування пробації, проте всі вони конкретизуються у вузькопрофільних нормативно-правових актах. Першими з них на європейському просторі були рамкове рішення 2008/947/ЖНА про застосування умовних заходів та альтернативних санкцій та рамкове рішення 2009/829/ЖНА про застосування альтернатив тимчасовому ув'язненню²³. У подальшому для деталізації положень, що стосуються безпосередньо пробації було прийнято профільний нормативно-правовий акт – Правила Ради Європи про пробацію. Ці Правила надають визначення пробації, визначають мету та принципи її діяльності. Крім того, вони регулюють

²⁰ Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила): міжнародний документ від 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211 (дата звернення: 03.08.2022).

²¹ Самофалов О. Л., Железняк О. С. Міжнародно-правове регулювання наглядової пробації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2. С. 54; Рекомендація CM/Rec(2017)3 Комітету Міністрів державам-членам про Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів: міжнародний документ від 22.03.2017. URL: https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/03_Рекомендація-CMRec-2017-3-щодо-громадських-санкцій-та-заходів.pdf (дата звернення: 05.08.2022).

²² Основи професійної діяльності персоналу органу пробації: навчальний посібник / за ред. Д. Сетхема, М. Октігана. Київ, 2017. С. 12.

²³ Durnescu I. The future of probation in Europe: Common in the middle and diverse at the edge. *Probation Journal*. 2013. Вип. 60(3). С. 322.

широке коло питань щодо організації та персоналу, звітності та взаємодії з іншими відомствами, дій та заходів виховного впливу, як-от нагляд, контроль і надання допомоги, метою яких є соціальна адаптація та реінтеграція засудженого²⁴.

Так, відповідно до п. 2 Правил про пробацію служба пробації повинна поважати права людини. Усі засоби виховного впливу повинні брати до уваги гідність особи, стан здоров'я, безпеку і благополуччя правопорушників. У п. 76 передбачено, що заходи виховного впливу мають бути спрямовані на виправлення і відмову від вчинення злочинів і тому мають бути конструктивними і відповідними призначеному покаранню або мірі кримінально-правового характеру. Важливим аспектом у контексті розуміння недоліків вітчизняної пробації є положення п. 80–84, за якими незалежно від того, скільки чоловік беруть участь в роботі із засудженим, в кожному випадку має бути призначений відповідальний співробітник, чий обов'язок – проводити оцінку, розробляти план і координувати його виконання, а також контактувати із засудженим і забезпечувати виконання ним своїх обов'язків. При цьому, при оцінці досягнутих результатів повинна братися до уваги думка засудженого відносно якості нагляду. У кінці терміну нагляду необхідно провести остаточну оцінку досягнутих результатів. Засуджені мають бути впевнені в тому, що ця оцінка буде занесена в їх особову справу, і вони в майбутньому зможуть посперитися на неї²⁵.

Нині надзвичайно актуальними є питання ресторативної юстиції. Відповідно до Правил про пробацію відновне правосуддя також може бути однією із функцій служби пробації, проте це потребує чіткого закріплення та відповідного навчання офіцерів пробації. В Україні інститут ресторативної юстиції поки що не діє, проте його запровадження є вкрай необхідним,

²⁴ Самофалов О. Л., Железняк О. С. Міжнародно-правове регулювання наглядової пробації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2. С. 53.

²⁵ Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію: міжнародний документ від 20.01.2010. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 03.08.2022).

оскільки, по-перше, це спростило б роботу органів пробації за напрямом діяльності, що стосується нагляду та перевиховання осіб, які вчинили злочин; по-друге, цей інститут допоміг би зменшити кількість осіб, яких притягнули до кримінальної відповідальності за незначні проступки²⁶.

Робота з поширення альтернативних покарань, яка почалась в рамках ООН, більш предметно реалізувалась саме на європейському рівні²⁷. Тому, одним із перших суттєвих кроків розвитку пробації в Україні стала ратифікація 16 вересня 2014 року Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, ст. 6 якої передбачала створення діалогу щодо реформування судової системи й правоохоронних органів, побудови пробації європейського зразку²⁸. На жаль, в Україні досі немає положення, яке закріпило би пріоритетність застосування альтернативних покарань.

Розробка дієвого законодавства про пробацію розпочалась із схвалення Указом Президента України Концепції розвитку кримінальної юстиції № 597/2011 від 24 травня 2011 р. та Концепції державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України № 631/2012, схваленої Указом Президента України 8 листопада 2012 р²⁹. Подальший розвиток пов'язаний із прийняттям профільного Закону України «Про пробацію» та внесення змін до основних нормативно-правових актів, що регулюють питання кримінальних правопорушень та поведження із засудженими³⁰.

Положення ст. 76 Кримінального кодексу України були доповнені обов'язками звільнених від відбування покарання з випробуванням у частині

²⁶ Перепічка Н. Г. Інститут пробації в Україні: відповідність нормам міжнародного законодавства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4(113). С. 134–144; Рекомендація СМ/Рес(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію: міжнародний документ від 20.01.2010. URL: <https://tm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 03.08.2022).

²⁷ Дрьомін В. М. Еволюція покарання в контексті запобіжних можливостей: від позбавлення волі до умовного випробування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 32. С. 261.

²⁸ Маршуба М. О. Служба пробації в Україні: проблеми впровадження у систему кримінальною юстиції. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 19. С. 117.

²⁹ Марків С. І. Становлення та роль служби пробації в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. № 3. С. 78–82.

³⁰ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.06.2022).

взаємодії з органами пробації³¹. Новий же проєкт кримінального кодексу України містить розділ 3.5, присвячений кримінально-правовим аспектам регулювання пробації. Серед іншого, розділом 3.5 проєкту пропонується закріпити перелік засобів пробації, осіб, до яких застосовується пробація, впровадження електронного моніторингу тощо³².

Як слушно зазначають Ю. В. Баулін та В. Я. Тацій у контексті реформування кримінального законодавства України, у вітчизняній науці тільки розпочинаються широкомасштабні та комплексні дослідження пробації. Між тим, криміногенна ситуація в країні, а також зарубіжний досвід свідчать про високу ефективність застосування пробаційних заходів до осіб, які вчинили ненасильницькі злочини, злочини невеликої і середньої тяжкості. Заслужують на увагу пропозиції, які потребують відповідного наукового обґрунтування, щодо застосування пробації до осіб, які умовно-достроково звільнені від подальшого позбавлення волі (у тому числі, від довічного позбавлення волі), при звільненні осіб від відбування покарання по закінченню строку відбування, коли особи мають високий ризик вчинення нових злочинів тощо³³.

Суттєвих змін зазнав Кримінально-виконавчий кодекс України (далі – КВК). У контексті досліджуваного питання важливим є доповнення переліку основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених пробацією. У ч. 1 ст. 13 КВК серед повноважень органу пробації було закріплено реалізацію пробаційних програм стосовно осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням та проведення соціально-виховної роботи із засудженими, до яких застосовано пробацію. Також, було доповнено обов'язки засуджених за ст. 9 кодексу, розширено перелік органів та установ виконання покарань, встановлених гл. 2, розширено нормативне регулювання застосування

³¹ Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 30.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.08.2022).

³² Кримінальний кодекс України: контрольний текст проєкту від 29.09.2022. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 12.11.2021).

³³ Баулін Ю. В., Тацій В. Я. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. *Право України*, 2020. № 2. С. 27.

пробації до засуджених в окремих положеннях гл. 7–9, 13, 24–26 КВК. Попри внесені зміни, ст. 26 та ч. 4 ст. 30 КВК досі містять поняття «кримінально-виконавча інспекція» і мають бути адаптовані до чинних нормативно-правових актів. За сучасних обставин законні дії органів пробації щодо стягнення штрафів можуть бути оскаржені в судовому порядку, що створить неприємні прецеденти³⁴. Доповнення потребують і положення ст. 13 кодексу. Так, варто зазначити, що до повноважень органу з питань пробації належить і робота з особами, звільненими умовно-достроково від відбування покарання.

Щодо покарань у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, то у кримінальному законодавстві не згадується орган, який має контролювати їх виконання. Не існує єдиного підходу і у визначеннях кримінально-виконавчого законодавства: щодо діяльності уповноваженого органу з питань пробації в частині виконання альтернативних покарань, не пов'язаних із позбавленням волі (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт), то йдеться про «контрольно-профілактичну діяльність», «контроль» (ст. 31, 36, 41 КВК), але в частині реалізації звільнення від покарання з випробуванням вже йдеться про «наглядово-профілактичні заходи», «нагляд» (ст. 163, 164, 166 КВК)³⁵.

Поза тим, профільним нормативно-правовим актом є Закон України «Про пробацію». Пробація (від лат. *probatio* – випробування) – система наглядових та соціально-виховних заходів, що застосовуються за рішенням суду та відповідно до закону до засуджених, виконання певних видів кримінальних покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, та забезпечення

³⁴ Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 06.08.2022); Виноградова С. О. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту пробації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Т. 2. С. 95–96.

³⁵ Меркулова В. О. Міждисциплінарний інститут «пробації»: сутність та проблеми реалізації соціальної конвергенції відповідних правоохоронних органів із громадськістю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 129.

суду інформацією, що характеризує обвинуваченого³⁶. Згідно ст. 4 Закону метою пробації є забезпечення безпеки суспільства шляхом виправлення засуджених, запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень та забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинувачених, з метою прийняття судом рішення про міру їхньої відповідальності. Така мета корелюється з метою кримінально-виконавчого законодавства, що дозволяє пробації органічно функціонувати у загальній системі³⁷. Одними із завдань пробації за ст. 6 Закону встановлено реалізацію пробаційних програм, проведення соціально-виховної роботи, реалізацію заходів, спрямованих на виправлення засуджених та запобігання вчиненню ними повторних кримінальних правопорушень. При цьому, ст. 13 Закону містить норми, що регулюють питання застосування соціально-виховних заходів³⁸.

Прийняття Закону України «Про пробацію» дало позитивні зміни і стало наближенням України до європейських моделей діяльності служби пробації, проте в ньому ж існує чимало невідповідностей і неточностей³⁹. Як слушно зазначає В. О. Меркулова, законодавець лише наголошує на важливості соціальної складової частини інституту, в окремих випадках розкриває зміст соціальних функцій, виокремлює спеціальних суб'єктів громадянського суспільства (волонтерів) тощо. Проте Закон не містить систематизованих правових положень, які б відповідали чинному соціальному значенню функцій органів пробації у правоохоронній системі взагалі⁴⁰. До недоліків законодавства можна віднести і те, що згідно із ч. 2 ст. 7 Закону України

³⁶ Кримінально-виконавче право. Словник-довідник / автори-упорядники: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. В. Пузиревський. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. С. 433–434.

³⁷ Олефір Л. І. Пробація як важлива сфера діяльності у напрямку виконання альтернативних видів покарання в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 1. С. 57.

³⁸ Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.06.2022).

³⁹ Гамбург І. А. Організаційно-правові засади функціонування пробації в Україні: концептуальні новації. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1. С. 138.

⁴⁰ Меркулова В. О. Міждисциплінарний інститут «пробації»: сутність та проблеми реалізації соціальної конвергенції відповідних правоохоронних органів із громадськістю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 128.

«Про пробацію» однією з підстав для застосування пробації є письмовий запит суду до органу пробації про надання досудової доповіді щодо обвинуваченого. Однак, відповідно до ч. 1 ст. 72-1 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), досудова доповідь представником персоналу органу пробації складається за ухвалою суду. Таким чином, простежується певна недосконалість юридичної техніки вказаного закону, адже в КПК не передбачене таке процесуальне рішення, як письмовий запит суду, у зв'язку із чим доцільно узгодити норми Закону України «Про пробацію» з положеннями КПК в цій частині⁴¹.

Шляхи модернізації потребують організаційних, методичних та інформаційних заходів, спрямованих насамперед на запровадження сучасної європейської моделі управління Державною кримінально-виконавчою службою, посилення її прозорості й підзвітності та позбавлення ознак мілітаризованої структури, зокрема відмова від використання військових звань та військової уніформи⁴².

Також, оскільки Правила про пробацію рекомендують паралельно із роботою із засудженими, проводити роботу з потерпілими, розширення потребує список суб'єктів пробації, передбачений ст. 14 ЗУ «Про пробацію». Так, у п. 96 Правил про пробацію вказується, що навіть якщо служба пробації не працює в безпосередньому контакті з потерпілими, застосування заходів виховного впливу має враховувати права і проблеми потерпілих, вони мають бути спрямовані на те, щоб засуджений усвідомив збиток, заподіяний потерпілим, і взяв на себе відповідальність за це⁴³.

Для деталізації організаційних положень Закону України «Про пробацію» було видано наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019

⁴¹ Виноградова С. О. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту пробації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Т. 2, С. 96.

⁴² Мудряк Т. О., Зінюк І. В. Проблеми інституту пробації та шляхи їх вирішення в сучасній українській державі. *Danish Scientific Journal*. 2020. № 7. С. 42.

⁴³ Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію: міжнародний документ від 20.01.2010. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 03.08.2022); Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.06.2022).

№ 272/5 «Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі». Відповідно до п. 1-2 р. 2 наказу під час здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи орган з питань пробації (серед іншого): здійснює профілактичні та виховні бесіди із засудженою особою, складає індивідуальний план роботи із засудженими особами з урахуванням оцінки ризиків; застосування диференційованого підходу під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги засудженим особам; сприяння працевлаштуванню, залученню до навчання, участі у виховних заходах та соціально корисній діяльності засуджених осіб⁴⁴.

У контексті ресоціалізації важливе значення відіграють постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. № 24 та наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 р. № 926/5, які стосуються порядку розроблення та комплексу заходів щодо реалізації пробаційних програм. Відповідно до п. 3 «Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм» метою реалізації пробаційних програм є виправлення суб'єктів пробації. Також за п. 8 проєкт програми має містити: завдання, функції, ознаки цільової групи, на яку спрямована така програма, інформацію про навички та знання, яких може набути суб'єкт пробації за результатами проходження зазначеної програми, ресурси, необхідні для її реалізації, зміст заходів, а також порядок проходження пробаційної програми і оцінки результатів проходження⁴⁵.

Одним із напрямів удосконалення діяльності інституту пробації є розробка інноваційних методик роботи із засудженими, зокрема, активно

⁴⁴ Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5. Дата оновлення: 15.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19> (дата звернення: 09.08.2022).

⁴⁵ Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 24. Дата оновлення: 18.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-п> (дата звернення: 09.08.2022).

застосовуються такі методи, як ресоціалізація засудженого; вивчення рівня мотивації засудженого; вирішення проблем засудженого; мотивація засудженого до спілкування тощо. Крім того, з-поміж напрямів реалізації реабілітаційних програм окреме місце слід відвести таким: психореабілітаційні програми (подолання агресії, оздоровлення, подолання шкідливих звичок, формування просоціальної поведінки тощо); соціально-культурна робота із засудженими (організуються та проводяться екскурсії до музеїв, виставок, зустрічі з видатними особами); професійно-освітні тренінги (комп'ютерні курси, курси іноземних мов тощо)⁴⁶.

Для виконання завдань пробації збільшується обсяг повноважень працівників. Так, на відміну від працівника кримінально-виконавчої інспекції, працівник пробації набуває статусу учасника кримінального процесу з відповідними обов'язками та правами. Працівник пробації також набуває права отримувати безкоштовно від будь-якого органу інформацію, необхідну для виконання завдань пробації⁴⁷. Проте, вимог щодо конкретного результату впливу на особистість внаслідок реалізації ресоціалізаційних програм немає. Тим паче, що їх застосування є справою добровільною⁴⁸.

Що стосується корекційної роботи із засудженими, яка сприяла би мінімізації факторів ризику вчинення ними повторних злочинів, то вона також фактично не проводиться. Через недостатнє фінансування не кожен орган пробації має у штаті професійного психолога. Як наслідок, лише протягом минулого року майже півтисячі неповнолітніх вчинили злочини повторно⁴⁹. Річ у тім, що в більшості країн, офіцерами служби пробації є особи, які мають освіту з фаху «соціальна робота» або «психологія», проте, в

⁴⁶ Басенко Р. О., Аванесян Г. М., Коваленко В. Ф. Інституціонування пробації в контексті гуманістичного та євроінтеграційного потенціалу правової системи України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 206.

⁴⁷ Алексеев І. Пробація – крок до імплементації міжнародних стандартів у сфері юстиції. *Юридичний журнал*. 2015. № 3. С. 110.

⁴⁸ Дубчак Л. М. Проблеми реалізації ресоціалізаційних програм щодо засуджених в умовах відбування покарання. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 1. С. 149.

⁴⁹ Виноградова С. О. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту пробації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Т. 2. С. 96.

Україні цього правила немає⁵⁰. Тут варто зазначити і про вартість послуг професійних психологів, які мають досвід та можуть гарантувати результати терапії, що у середньому становить 1200–2000 гривень за годину прийому⁵¹.

Відповідно до п. 4 «Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм» передбачено: складання графіка реалізації пробаційної програми; виконання заходів, передбачених пробаційною програмою; оцінку результатів проходження пробаційної програми; підготовку висновку про виконання заходів, передбачених пробаційною програмою. При цьому за п. 5 до початку реалізації пробаційної програми куратор пробаційної програми ознайомлює суб'єкта пробації з метою програми, знаннями та навичками, які він може набути за результатами проходження програми, графіком реалізації пробаційної програми (під підпис) та попереджає про відповідальність за невиконання обов'язків, покладених на суб'єкта пробації судом, відповідно до ст. 166 КВК⁵².

Для оцінки перспектив розвитку правового регулювання інституту пробації важливо врахувати і положення законопроектів 5359 від 12.04.2021 та 5360 від 12.04.2021, особливо коли суб'єктом права законодавчої ініціативи виступає Кабінет Міністрів України. Так, відповідно до першого з них КВК пропонується доповнити положенням, за яким адміністрація установи виконання покарань може залучати фізичних та юридичних осіб, незалежно від форми власності, у тому числі за цивільно-правовими договорами, для проведення програм диференційованого корекційно-

⁵⁰ Максимова Н. Ю. Соціально-психологічні аспекти реалізації пробаційних програм. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том. XI: *Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*. 2016. Вип. 14. С. 67; Остапчук Л. Г. Служба пробації або ребрендинг кримінально-виконавчої інспекції України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 3. С. 167.

⁵¹ Мамка Г. М. Пробація в Україні. Що не так? *Юридична газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/probaciya-v-ukrayini-shcho-ne-tak-.html> (дата звернення: 10.08.2022).

⁵² Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 № 926/5. Дата оновлення: 12.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18> (дата звернення: 09.08.2022).

виховного впливу та інших заходів, спрямованих на зниження криміногенного ризику засуджених.

Визначення криміногенних потреб правопорушника та факторів, які сприяють злочинній поведінці може допомогти визначити обсяг і тип програм і послуг, необхідних для задоволення цих потреб⁵³. З цього приводу А. І. Богатирьов пропонує систему запобігання вчинення злочинів особами, які перебувають на обліку в органі пробації, крім трьох основних функцій (регулятивної, охоронної та виховної), доповнити такими функціями, як мотиваційна (зміна мотивації та потреб засудженого); причинно-наслідкова (усунення причин та обставин, що вплинули на девіантну поведінку, негативних особистісних рис, негативного оточення); орієнтовно-сміслова (позитивна зміна особистісних орієнтирів та переконань, світогляду засудженого); саморегулятивна (самоконтроль та саморегуляція психічних станів, законослухняна самокерована поведінка)⁵⁴.

Окремий напрям реалізації повноважень пробації відбувається у процесі роботи з дітьми, що має численні специфічні особливості. Водночас вона потребує спеціалізації та відокремлення неповнолітніх від решти суб'єктів пробації з тим, щоб усунути негативний вплив певних чинників на дітей і створити необхідне підґрунтя для ефективної роботи з ними. Саме тому в рамках реформування системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні створено окрему організаційну структуру для забезпечення ювенальної пробації⁵⁵.

Окрім того, сьогодні виявлено непоодинокі факти ігнорування судом клопотань прокурорів про складення досудової доповіді у кримінальному

⁵³ Lawrence A. Trends in Sentencing and Corrections State Legislation. National Conference of State Legislature. 2013. P. 9 URL: <https://www.ncsl.org/Documents/CJ/TrendsInSentencingAndCorrections.pdf> (дата звернення 24.08.2022).

⁵⁴ Богатирьов А. І. Запобігання злочинності серед осіб, які перебувають на обліку в органі пробації: теоретико-прикладний аналіз детермінантів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 1. С. 177; Карелін В. В. Проблеми змісту діяльності уповноваженого органу з питань пробації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 5. С. 30–34.

⁵⁵ Янчук О. Б. Становлення і розвиток пробації в Україні: сучасний стан та перспективи. *Слово національної школи суддів України*. 2019. № 1. С. 104.

провадженні стосовно неповнолітнього, а також невиконання органами пробації судових рішень щодо складання доповідей. Нерідко підготовлені доповіді не містять передбачені законодавством відомості, без яких суд не має можливості прийняти правильне рішення. Варто відзначити і той факт, що обвинувачених неповнолітніх, батьків або їх законних представників досить часто не ознайомлюють із текстами досудових доповідей⁵⁶.

Окрім загальних питань функціонування служби пробації в Україні, уваги потребує і адаптація законодавства до викликів сьогодення, таких як масові вірусні захворювання, надзвичайні ситуації, воєнні дії тощо. Так, група американських дослідників зазначає, що кримінально-виконавчі системи світу не були належним чином підготовлені до пандемій. COVID-19 суттєво вплинув на звичну модель функціонування органів пробації, які були змушені навмання адаптувати свою діяльність. Результати анкетування вчених виявили необхідність: 1) перегляду та оновлення планових документів і дій у надзвичайних ситуаціях; 2) коригування фінансового забезпечення функціонування служб пробації для забезпечення стабільності; 3) потреба у більш гнучких та інноваційних підходах до організації нагляду⁵⁷. Безумовно, усі зазначені вище категорії стосуються і воєнних дій, оскільки Україна не була готова з багатьох аспектів.

Висновки. З урахуванням зазначеного вище можна підсумувати таке:

1. Законодавство України, що регулює функціонування інституту пробації в Україні є відносно новим та перебуває на етапі свого становлення, частина положень потребують актуалізації та приведення у відповідність до вимог міжнародних-нормативно-правових актів.

⁵⁶ Виноградова С. О. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту пробації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Т. 2. С. 96; Єні О. В., Матієк Л. Г. Досудова доповідь у судовому кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 48.

⁵⁷ Martin K. D., Zettler H. R. COVID-19's Impact on Probation Professionals' Views About Their Roles and the Future of Probation. *Criminal Justice Review*. 2022. Вип. 47(2). С. 169–171.

2. В Україні наявні ознаки недостатнього фінансування діяльності служб пробації, що прямо впливає на якість спеціалістів та проведеної ними корекційної роботи.

3. Положення ст. 26, ч. 4 та ст. 30 КВК є застарілими та містять термін «кримінально-виконавча інспекція», у положеннях ст. 13 Кодексу варто зазначити, що до повноважень органу з питань пробації належить і робота з особами, звільненими умовно-достроково від відбування покарання. Узгодження потребують і норми ЗУ «Про пробацію» та КПК з питань проведення досудової доповіді. Також, доповнення потребують і положення ст. 14 КВК з метою визнання потерпілого суб'єктом пробації.

4. В Україні вже багато років заявляють про доцільність та необхідність створення відновної пробації, що сприяло б ефективності функціонування служби.

5. Служба пробації в Україні потребує посилення її прозорості, підзвітності та проведення профільної підготовки співробітників, прийняття на посади осіб, які мають освіту з фаху «соціальна робота».

6. Необхідність адаптації законодавства України до протидії масовим вірусним захворюванням, надзвичайним подіям, функціонування у режимі воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Степанюк А. Х. До питання про реформи у сфері виконання покарань. *Право України*. 2019. № 7. С. 53–65.
2. Пономаренко Ю. А. Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень: монографія. Харків: Право, 2020. 720 с.
3. Киричко В. М. Про системні законодавчі віруси і соціальні засади створення нової системи Кримінального кодексу України. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 2(16). С. 1–26.
4. Конституція України: конституція від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 02.08.2022).
5. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй у відношенні заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням (Токійські

правила): міжнародний документ від 14.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_907 (дата звернення: 03.08.2022).

6. Мінімальні стандартні правила Організації Об'єднаних Націй, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекінські правила): міжнародний документ від 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211 (дата звернення: 03.08.2022).

7. Рекомендація CM/Rec(2010)1 Комітету Міністрів державам-членам про Правила Ради Європи про пробацію: міжнародний документ від 20.01.2010. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> (дата звернення: 03.08.2022).

8. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 30.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 06.08.2022).

9. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 06.08.2022).

10. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> (дата звернення: 15.06.2022).

11. Про затвердження Порядку розроблення та реалізації пробаційних програм: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 № 24. Дата оновлення: 18.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-п> (дата звернення: 09.08.2022).

12. Про затвердження Переліку заходів щодо реалізації пробаційних програм: Наказ Міністерства юстиції України від 28.03.2018 № 926/5. Дата оновлення: 12.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18> (дата звернення: 09.08.2022).

13. Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5. Дата оновлення: 15.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19> (дата звернення: 09.08.2022).

14. Перепічка Н. Г. Інститут пробації в Україні: відповідність нормам міжнародного законодавства. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 4(113). С. 134–144.

15. Aebi M. F., Cocco E., Hashimoto Y. Z. Probation and Prisons in Europe, 2021: Key Findings of the SPACE reports. Series UNILCRIM 2022/4. Council of Europe and University of Lausanne. 2022, 18 p. URL: https://wp.unil.ch/space/files/2022/06/Key-Findings_Prisons-and-Prisoners-in-Europe-2021_220615.pdf (дата звернення: 21.08.2022).

16. Гусак А. П. Служба пробачити как форма социально-педагогической работы с правонарушителями. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 62–65.

17. Самофалов О. Л., Железняк О. С. Міжнародно-правове регулювання наглядової пробації. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 2, С. 51–55.

18. Основи професійної діяльності персоналу органу пробації: навчальний посібник / за ред. Д. Сетхема, М. Октігана. Київ, 2017. 242 с.

19. Рекомендація СМ/Rec(2017)3 Комітету Міністрів державам-членам про Європейські правила щодо громадських санкцій та заходів: міжнародний документ від 22.03.2017. URL: https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/03_Рекомендація-СМRec-2017-3-щодо-громадських-санкцій-та-заходів.pdf (дата звернення: 05.08.2022).

20. Durnescu I. The future of probation in Europe: Common in the middle and diverse at the edge. *Probation Journal*. 2013. Вип. 60(3). С. 316–324.

21. Дрьомін В. М. Еволюція покарання в контексті запобіжних можливостей: від позбавлення волі до умовного випробування. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 32. С. 259–265.

22. Маршуба М. О. Служба пробації в Україні: проблеми впровадження у систему кримінальною юстиції. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 19. С. 117–119.

23. Марків С. І. Становлення та роль служби пробації в Україні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. № 3. С. 78–82.

24. Кримінальний кодекс України: контрольний текст проєкту від 29.09.2022. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> (дата звернення: 12.11.2021).

25. Баулін Ю. В., Тацій В. Я. Завдання вітчизняної кримінально-правової науки в умовах реформування кримінального законодавства України. *Право України*. 2020. № 2. С. 17–30.

26. Виноградова С. О. Сучасний стан та перспективи розвитку інституту пробації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. Т. 2. С. 94–97.

27. Меркулова В. О. Міждисциплінарний інститут «пробації»: сутність та проблеми реалізації соціальної конвергенції відповідних правоохоронних органів із громадськістю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 126–132.

28. Кримінально-виконавче право. Словник-довідник / автори-упорядники: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. В. Пузиревський. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 712 с.

29. Олефір Л. І. Пробація як важлива сфера діяльності у напрямку виконання альтернативних видів покарання в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 1. С. 55–57.

30. Гамбург І. А. Організаційно-правові засади функціонування пробації в Україні: концептуальні новації. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2021. № 1. С. 134–139.

31. Мудряк Т. О., Зінюк І. В. Проблеми інституту пробації та шляхи їх вирішення в сучасній українській державі. *Danish Scientific Journal*. 2020. № 7. С. 39–43.

32. Басенко Р. О., Аванесян Г. М., Коваленко В. Ф. Інституціонування пробації в контексті гуманістичного та євроінтеграційного потенціалу правової системи України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 5. С. 203–208.

33. Алексєєв І. Пробація – крок до імплементації міжнародних стандартів у сфері юстиції. *Юридичний журнал*. 2015. № 3 С. 109–110.

34. Дубчак Л. М. Проблеми реалізації ресоціалізаційних програм щодо засуджених в умовах відбування покарання. *Вісник пенітенціарної асоціації України*. 2017. № 1. С. 147–155.

35. Максимова Н. Ю. Соціально-психологічні аспекти реалізації пробаційних програм. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Том. XI: *Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*. 2016. Вип. 14. С. 61–69.

36. Остапчук Л. Г. Служба пробації або ребрендинг кримінально-виконавчої інспекції України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2015. Вип. 3. С. 162–170.

37. Мамка Г. М. Пробація в Україні. Що не так? *Юридична газета online*. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/probaciya-v-ukrayini-shcho-ne-tak-.html> (дата звернення: 10.08.2022).

38. Lawrence A. Trends in Sentencing and Corrections State Legislation. National Conference of State Legislature. 2013. 16 p. URL: <https://www.ncsl.org/Documents/CJ/TrendsInSentencingAndCorrections.pdf> (дата звернення 24.08.2022).

39. Богатирьов А. І. Запобігання злочинності серед осіб, які перебувають на обліку в органі пробації: теоретико-прикладний аналіз детермінантів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 1. С. 175–178.

40. Карелін В. В. Проблеми змісту діяльності уповноваженого органу з питань пробації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 5. С. 30–34.

41. Янчук О. Б. Становлення і розвиток пробації в Україні: сучасний стан та перспективи. *Слово національної школи суддів України*. 2019. № 1. С. 98–109.

42. Єні О. В., Матієк Л. Г. Досудова доповідь у судовому кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2017. № 2. С. 42–50.

43. Martin K. D., Zettler H. R. COVID-19's Impact on Probation Professionals' Views About Their Roles and the Future of Probation. *Criminal Justice Review*. 2022. Вип. 47(2). С. 167–184.

REFERENCES

1. Stepaniuk, A.Kh. (2019). Do pytannia pro reformy u sferi vykonannia pokaran. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 7, 53–65 [in Ukrainian].
2. Ponomarenko, Yu.A. (2020). Zahalna teoriia vyznachennia karanosti kryminalnykh pravoporushen. Kharkiv. *Pravo*, 720 [in Ukrainian].
3. Kyrychko, V.M. (2021). Pro systemni zakonodavchi virusy i sotsialni zasady stvorennia novoi systemy Kryminalnoho kodeksu Ukrainy. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy – Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*, 2(16), 1–26 [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy: konstytutsiia vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. Data onovlennia: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].
5. Minimalni standartni pravyla Orhanizatsii Obiednanykh Natsii u vidnoshenni zakhodiv, ne poviazanykh z tiuremnyu uviaznenniam: mizhnarodnyi dokument vid 14.12.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_90 [in Ukrainian].
6. Minimalni standartni pravyla Orhanizatsii Obiednanykh Natsii, shcho stosuiutsia vidpravlennia pravosuddia shchodo nepovnolitnykh: mizhnarodnyi dokument vid 29.11.1985. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_211 [in Ukrainian].
7. Rekomendatsiia CM/Rec(2010)1 Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro Pravyla Rady Yevropy pro probatsiiu: mizhnarodnyi dokument vid 20.01.2010. URL: <https://rm.coe.int/16806f4097> [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III. Data onovlennia: 30.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
9. Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 11.07.2003 № 1129-IV. Data onovlennia: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> [in Ukrainian].
10. Pro probatsiiu: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 160-VIII. Data onovlennia: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Poriadku rozroblennia ta realizatsii probatsiinykh proham: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.01.2017 № 24. Data onovlennia: 18.01.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-2017-p> [in Ukrainian].
12. Pro zatverdzhennia Pereliku zakhodiv shchodo realizatsii probatsiinykh proham: Nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 28.03.2018 № 926/5. Data onovlennia: 12.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0483-18> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia nahliadu ta provedennia sotsialno-vykhovnoi roboty iz zasudzhenyu do pokaran, ne poviazanykh z pozbavlenniam voli: Nakaz Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 29.01.2019

№ 272/5. Data onovlennia: 15.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19> [in Ukrainian].

14. Perepichka, N.H. (2019). Instytut probatsii v Ukraini: vidpovidnist normam mizhnarodnoho zakonodavstva. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav - Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 4(113), 134–144 [in Ukrainian].

15. Aebi, M.F., Cocco, E., Hashimoto, Y.Z. (2022). Probation and Prisons in Europe, 2021: Key Findings of the SPACE reports. Series UNILCRIM 2022/4. Council of Europe and University of Lausanne, 18 URL: https://wp.unil.ch/space/files/2022/06/Key-Findings_Prisons-and-Prisoners-in-Europe-2021_220615.pdf [in English].

16. Husak, A.P. (2019). Sluzhba probachyty kak forma sotsyalno-pedahohycheskoi raboty s pravonarushyeliamy. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys – South Ukrainian legal journal*, 3, 62–65 [in Ukrainian].

17. Samofalov, O.L., Zhelezniak, O.S. (2021). Mizhnarodno-pravove rehuliuвання nahliadovoi probatsii. *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys – South Ukrainian legal journal*, 2, 51–55 [in Ukrainian].

18. Osnovy profesiinoi diialnosti personalu orhanu probatsii. (2017). D. Setham, M. Octigan (Ed.). Kyiv, 242 [in Ukrainian].

19. Rekomendatsiia CM/Rec(2017)3 Komitetu Ministriv derzhavam-chlenam pro Yevropeyski pravyla shchodo hromadskykh sanktsii ta zakhodiv: mizhnarodnyi dokument vid 22.03.2017. URL: https://www.probation.gov.ua/wp-content/uploads/2019/04/03_Rekomendatsiia-CMRec-2017-3-shchodo-hromadskykh-sanktsii-ta-zakhodiv.pdf [in Ukrainian].

20. Durnescu, I. (2013). The future of probation in Europe: Common in the middle and diverse at the edge. *Probation Journal*, issue 60(3), 316–324 [in English].

21. Dromin, V.M. (2007). Evoliutsiia pokarannia v konteksti zapobizhnykh mozhlyvostei: vid pozbavleniia voli do umovnoho vyprobuvannia. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Actual problems of the state and law*, issue 32, 259–265 [in Ukrainian].

22. Marshuba, M.O. (2016). Sluzhba probatsii v Ukraini: problemy vprovadzhennia u systemu kryminalnoiu yustytzii. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 19, 117–119 [in Ukrainian].

23. Markiv, S.I. (2016). Stanovlennia ta rol sluzhby probatsii v Ukraini. *Aktualni problemy pravoznavstva – Actual problems of jurisprudence*, 3, 78–82 [in Ukrainian].

24. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: kontrolnyi tekst proiektu vid 29.09.2022. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/criminal-code> [in Ukrainian].

25. Baulin, Yu.V., Tatsii, V.Ya. (2020). Zavdannia vitchyznianoï kryminalno-pravovoi nauky v umovakh reformuvannia kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2, 17–30 [in Ukrainian].

26. Vynogradova, S.O. (2019). Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku instytutu probatsii v Ukraini. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Actual problems of domestic jurisprudence, Vol. 2, 94–97* [in Ukrainian].
27. Merkulova, V.O. (2022). Mizhdystsyplinarnyi instytut «probatsii»: sutnist ta problemy realizatsii sotsialnoi konverhentsii vidpovidnykh pravookhoronnykh orhaniv iz hromadskistiu. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys – South Ukrainian legal journal, issue 1–2, 126–132* [in Ukrainian].
28. Kryminalno-vykonavche pravo. Slovnyk-dovidnyk. (2020). S.F. Denysov (Ed.). Chernihiv: Desna Polihraf [in Ukrainian].
29. Olefir, L.I. (2016). Probatsiia yak vazhlyva sfera diialnosti u napriamku vykonання alternatyvnykh vydiv pokarannia v Ukraini. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii – Actual problems of domestic jurisprudence, 1, 55–57* [in Ukrainian].
30. Hamburh, I.A. (2021). Orhanizatsiino-pravovi zasady funktsionuvannia probatsii v Ukraini: kontseptualni novatsii. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia – Bulletin of Alfred Nobel University, 1, 134–139* [in Ukrainian].
31. Mudriak, T.O., Ziniuk, I.V. (2020). Problemy instytutu probatsii ta shliakhy yikh vyrishennia v suchasniï ukrainskii derzhavi. *Danish Scientific Journal, 7, 39–43* [in Ukrainian].
32. Basenko, R.O., Avanesian, H.M., Kovalenko, V.F. (2021). Instytutsiuvannia probatsii v konteksti humanistychnoho ta yevrointehratsiinoho potentsialu pravovoi systemy Ukrainy. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo – Entrepreneurship, economy and law, 5, 203–208* [in Ukrainian].
33. Aleksieiev, I. (2015). Probatsiia – krok do implementatsii mizhnarodnykh standartiv u sferi yustytsi. *Yurydychnyi zhurnal – Law Journal, 3, 109–110* [in Ukrainian].
34. Dubchak, L.M. (2017). Problemy realizatsii resotsializatsiinykh proham shchodo zasudzhennykh v umovakh vidbuvannia pokarannia. *Visnyk penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy – Bulletin of the Penitentiary Association of Ukraine, 1, 147–155* [in Ukrainian].
35. Maksymova, N.Yu. (2016). Sotsialno-psykholohichni aspekty realizatsii probatsiinykh proham. *Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats Instytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Tom. KhI: Psykholohiia osobystosti. Psykholohichna dopomoha osobystosti, issue 14, 61–69* [in Ukrainian].
36. Ostapchuk, L.H. (2015). Sluzhba probatsii abo rebrendynh kryminalno-vykonavchoi inspektsii Ukrainy. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka – Bulletin of E. O. Didorenko Luhansk State University of Internal Affairs, issue 3, 162–170* [in Ukrainian].
37. Mamka, H.M. (2021). Probatsiia v Ukraini. Shcho ne tak? *Yurydychna hazeta online – Legal newspaper online. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/probaciya-v-ukrayini-shcho-ne-tak-.html>* [in Ukrainian].

38. Lawrence, A. (2013). Trends in Sentencing and Corrections State Legislation. National Conference of State Legislature, 16. URL: <https://www.ncsl.org/Documents/CJ/TrendsInSentencingAndCorrections.pdf> [in English].

39. Bohatyrov, A.I. (2015). Zapobihannia zlochynnosti sered osib, yaki perebuvaiut na obliku v orhani probatsii: teoretyko-prykladnyi analiz determinantiv. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu – Scientific Bulletin of Kherson State University, issue 1, 175–178* [in Ukrainian].

40. Karelin, V.V. (2017). Problemy zmistu diialnosti upovnovazhenoho orhanu z pytan probatsii. *Biuletyn Ministerstva yustytysii Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine, 5, 30–34* [in Ukrainian].

41. Yanchuk, O.B. (2019). Stanovlennia i rozvytok probatsii v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy. *Slovo natsionalnoi shkoly suddiv Ukrainy – Word of the National School of Judges of Ukraine, 1, 98–109* [in Ukrainian].

42. Yeni, O.V., Matiiek, L.H. (2017). Dosudova dopovid u sudovomu kryminalnomu provadzhenni. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy – Scientific journal of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine, 2, 42–50* [in Ukrainian].

43. Martin, K.D., Zettler, H.R. (2022). COVID-19's Impact on Probation Professionals' Views About Their Roles and the Future of Probation. *Criminal Justice Review, issue 47(2), 167–184* [in English].

Denysov S. F., Zaika D. Ye. Features of the legal regulation of probation in Ukraine research

The article is devoted to the study of the peculiarities of the legal regulation of probation in Ukraine. The authors set the goal, based on the analysis of the main domestic and international legal acts that regulate the issue, to group and outline the proposals of leading scientists and practitioners of Ukraine, to identify conflicts, gaps and other shortcomings of the current legislation of Ukraine that regulates the functioning of the probation institute, to conduct a comparative legal analysis, and provide scientifically based conclusions.

The study of the legal regulation of such a multifaceted institution as probation is based on a significant number of normative legal acts of local and global importance. Such diversity gives rise to numerous legal conflicts and gaps, the identification and elimination of which requires systematization and in-depth analysis. Since after the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine, the criminal and criminal-executive legislation underwent significant changes, and the activity of the probation service received new challenges, the previous studies on the concepts of their reform need to be clarified and systematized, which determines the relevance of the choice of the topic.

The authors established that the legislation of Ukraine, which regulates the functioning of the probation institute in Ukraine, is relatively new and is at the stage of its formation, some of the provisions need to be updated and brought into

line with the requirements of international regulatory and legal acts, in connection with which the authors proposed a number of changes In Ukraine, there are signs of insufficient financing of probation service activities, which directly affects the quality of specialists and the correctional work carried out by them. The probation service in Ukraine needs to strengthen its transparency, accountability and carry out specialized training of employees, hiring people who have an education in the field of social work. Among other things, it was established that there is a need to adapt the legislation of Ukraine to combat mass viral diseases, emergency events, and functioning in martial law.

Key words: *probation; legal regulation; current state of probation; probation in Ukraine, research of legal regulation.*